

22. December 2020

OVERSIGT OVER INITIATIVER PÅ VETERANOMRÅDET

INDLEDNING

Oversigten over gældende initiativer på veteranområdet indledes med en beskrivelse af større initiativer på øvrige ministeriers områder.

Herefter beskrives initiativerne under Forsvarsministeriets ressort efter følgende disponering:

- Tiltag før, under og efter udsendelse
- Generelle støttetilbud
- Tiltag over for familie og pårørende
- Anerkendelse
- Økonomisk tryghed
- Koordination af indsatsen
- Forskning
- Understøttelse af frivillig indsats

Oversigten afsluttes med en kort oversigt over større politiske initiativer på området begyndende med veteranpolitikken af 2010, styrkelsen af indsatsen i 2014, veteranpolitikken af den 5. september 2016 samt evalueringen af veteranindsatsen i 2019/2020, der udmøntede i aftalen om en styrket veteranindsats 2020.

Faglige og frivillige organisationer på veteranområdet yder ligeledes anerkendelse og støtte til veteraner og pårørende. Tilsvarende har regioner og kommuner opbygget initiativer, der understøtter samme mål. Denne store og vigtige indsats er ikke beskrevet nedenfor.

INDHOLD

Indledning	1
Initiativer under øvrige ministerområder	3
Initiativer under Sundheds- og Ældreministeriets ressort	3
Initiativer under Social- og Indenrigsministeriets ressort	3
Initiativer under Børne- og Undervisningsministeriets ressort	3
Initiativer under Beskæftigelsesministeriets ressort	4
Initiativer under Forsvarsministeriets ressort	6
Tiltag før, under og efter udsendelse	6
Styrket udvælgelse og vurdering før udsendelse	6
Tiltag før udsendelse	6
Tiltag under udsendelse	7
Tiltag efter udsendelse	7
Generelle støttetilbud	9
Tiltag over for familier og pårørende	11
Anerkendelse	14
Økonomisk tryghed	16
Koordination af indsatsen	19
Brobyggerfunktion	20
Forskning	21
Understøttelse af frivillig indsats gennem Forsvarsministeriets ramme	22
Veteranpuljen.....	22
Ferielejrpuljen	23
Større politiske initiativer på veteranområdet siden 2010	24

INITIATIVER UNDER ØVRIGE MINISTEROMRÅDER

INITIATIVER UNDER SUNDHEDS- OG ÆLDREMINISTERIETS RESSORT

- Der er i specialeplanen fastsat tre højt specialiserede funktioner og seks regionsfunktioner for behandling af veteraner med posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD) på baggrund af henholdsvis militærtjeneste i relation til udsendelse og tjenesterelaterede belastninger. De er beliggende i Ballerup, Slagelse, Odense, Holstebro, Aarhus, Aalborg og København.
- Traumebehandling, herunder genoptræning af fysisk sårede veteraner på Rigshospitalet er blevet styrket bl.a. gennem ansættelse af særligt personale. Veteraner med amputationer bliver tilbudt sportsproteser (i samarbejde med Forsvarsministeriet).

INITIATIVER UNDER SOCIAL- OG INDENRIGSMINISTERIETS RESSORT

- Veteraner er blevet en del af målgruppen for Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsfunktion, som støtter veteraner, pårørende, kommuner og specialinstitutioner med vejledende rådgivning og udredning af problemstillinger på det sociale område, når den rette ekspertise ikke er til stede i kommunerne.
- Reglerne om betalings- og handlekommune i forbindelse med ophold i SoldaterRekreationer, veteranhjem og Veteranbo er ændret med henblik på, at belligenhedskommunen for sådanne tilbud ikke bærer det økonomiske ansvar for hjælp efter den sociale lovgivning til veteranerne under og efter deres ophold i sådanne veterantilbud. Ændringen skal samtidig medvirke til i praksis at gøre kontakten mellem veteraner og kommuner smidigere.

INITIATIVER UNDER BØRNE- OG UNDERVISNINGSMINISTERIETS RESSORT

- Grundlaget for realkompetencevurdering og vejledning er styrket, så veteraner bedre kan nyttiggøre deres kompetencer ved valg af uddannelse og erhverv (i samarbejde med Forsvarsministeriet).

INITIATIVER UNDER BESKÆFTIGELSESMINISTERIETS RESSORT

- En undersøgelse udarbejdet af den daværende Arbejdsskadestyrelse – blandt andet i samarbejde med Dansk Psykiatrisk Selskab – har givet grundlag for at hæve ménprocenten for psykiske skader. Ménprocenten blev i 2011 hævet fra 25 til 35 procent for de sværeste psykiske skader – hvor der både er svære symptomer på PTSD samt anden psykisk sygdom. For den enkelte veteran med svære psykiske skader betyder det konkret en større kontant godtgørelse.
- Udredningen "A scientific review addressing delayed-onset posttraumatic stress disorder and posttraumatic depression" fra juni 2013 har ført til lempelser i arbejdsskademyndighedernes praksis vedr. posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD). Ændringen har betydet, at forsinket PTSD kan anerkendes som arbejdsskade. Ved forsinket PTSD viser de første symptomer på PTSD sig inden for de første 6 måneder efter belastningens ophør, og sygdommen er fuldt ud til stede inden for 2 år. Praksisændringen har medført, at flere sager om PTSD bliver anerkendt som en arbejdsskade.
- I forlængelse af ovenstående udredning er der foretaget et review af udredningen ift. depression, som i juni 2016 har ført til optagelse af depression efter krigsdeltagelse på erhvervssygdomsfortegnelsen. Det betyder, at soldater, der har været udsendt til krigstjeneste, administrativt vil kunne få anerkendt deres sygdom, såfremt kravet til belastningen og dokumentation herfor er opfyldt.
- En særlov fra 2014 har indført lempeligere dokumentationskrav for tidligere udsendte soldater med sent diagnosticeret PTSD. Loven betyder, at det ikke er afgørende, hvornår en psykiatrisk speciallægeerklæring bliver udstedt – blot at det fremgår, at sygdommen sandsynligvis er opstået på grund af veteranens udsendelse. Særloven har medført, at flere veteraner får anerkendt PTSD som en arbejdsskade.
- I forbindelse med satspuljeaftalen for 2018 blev en veteranpakke med fire initiativer lanceret. Formålet med veteranpakken er, at veteraner kan være trygge ved behandlingen af deres arbejdsskadesag. Veteranpakken består af følgende initiativer: Nedbringelse af sagsbehandlingstiden, mulighed for en ekstra speciallægeerklæring (second opinion), praksisundersøgelse om sagsbehandling i veteransager og forbedring af speciallægeerklæringer. Initiati-

verne om nedbringelse af sagsbehandlingstiden og forsøget med en ekstra speciallægeerklæring er endnu ikke afsluttet.

- I forbindelse med satspuljeaftalen for 2017 blev der afsat i alt 9 mio. kr. i 2017-2020 til Videns- og netværkshuset Cabi. Midlerne gik til at arbejde med veteranerne og bygge bro mellem veteraner og virksomheder (5,2 mio. kr.) via projektet "Veteraner i job – fra brændpunkt til beskæftigelse". Projektet er afsluttet i første halvår 2020 og en evaluering af projektet er undervejs. Projektet har haft fokus på at skabe aktive netværk mellem virksomheder og veteraner, hjælpe veteraner til at omsætte deres militære kompetencer til det civile liv, udvikle og gennemføre relevante formidlings- og informationstiltag, og sikre, at relevante veteranorganisationer inddrages i arbejdet.
- En del af midlerne til Cabi blev også afsat til at udvikle en jobportal/CV-løsning for udsatte.
- Der blev afsat en pulje til "Beskæftigelsesinitiativer for veteraner", på satspuljeaftalen for 2015, med en bevilling på 4,0 mio. kr. i 2015, og 6,0 mio. kr. i 2016 til en ansøgningspulje til nye beskæftigelsesinitiativer for veteraner. Formålet med puljen var at understøtte en målrettet beskæftigelsesindsats for veteraner. Der blev ydet støtte til i alt fem projekter, med det formål at medvirke til at skabe øget arbejdsmarkedsparathed for veteraner. Resultatet var, at 67 veteraner var tilknyttet de fem projekter, og at der ud af disse var 25 der enten gik i job eller uddannelse, samt at der blev etableret 25 virksomhedspraktikker.

INITIATIVER UNDER FORSVARSMINISTERIETS RESSORT

TILTAG FØR, UNDER OG EFTER UDSENDELSE

Styrket udvælgelse og vurdering før udsendelse

- Forsvaret har siden 2010 arbejdet med styrkelse af udvælgelse af soldater til missioner. Arbejdet har været todelt ved en styrket udvælgelse af ansøgere til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse (HRU) og en styrket vurdering af fastansatte inden genudsendelse.
- Styrket HRU-uddannelse: Værnepligtige (og tidligere værnepligtige) ansøgere til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse har siden 2011 svaret på et spørgeskema om deres reaktioner på tidligere hændelser mv. Skemaet vurderes af en psykolog fra Forsvarsministeriets Personalestyrelses Rekruttering. Vurderes ansøgningen påfaldende, udtages den pågældende til telefoninterview med en psykolog fra Forsvarsministeriets Personalestyrelses Rekruttering. Vurderes ansøgeren ikke at kunne opfylde kravene til robusthed, bliver han eller hun afvist.
- Styrket vurdering af fastansatte inden genudsendelse: Fælles for alle uddannelser gælder, at ansøgeren kun kan optages, hvis den pågældende opfylder de fastsatte krav til en militær ansættelse på optagelsestidspunktet, hvilket omfatter en fysisk test, en helbredsbedømmelse og en vurdering af den psykiske robusthed.
- Generelt er udvælgelsen blevet styrket siden 2011 med markant øget fokus på psykisk robusthed. Udvalget skal for de fleste ansøgere vedkommende ses som en trinvis proces, startende ved Forsvarets Dag, henover værnepligten til den senere udvælgelse til udsendelse.

Tiltag før udsendelse

- Allerede inden en soldat udsendes, udpeges der en kontaktofficer ved soldatens tjenestested eller ved det tjenestested, der er ansvarlig for udsendelsen. Kontaktofficeren er bindeled mellem Forsvaret og de pårørende både før, under og efter udsendelsen – også ved tilskadekomst og dødsfald. Kontaktofficeren er typisk de pårørendes indgangsvinkel til resten af Forsvarets støtte-tilbud, og kan kontaktes døgnet rundt. Kontaktofficeren arrangerer bl.a. pårørendearrangementer før, under og efter udsendelsen.

- Som led i udvælgelsen af soldater, der skal udsendes, gennemføres obligatoriske helbredsundersøgelser med særlig opmærksomhed på parathed. Forsvarets psykologer inddrages i relevant omfang.
- Alt personel samt pårørende orienteres før udsendelsen om personlige og familiære udfordringer i forbindelse med udsendelse og herunder mental og praktisk forberedelse af "hjemmefronten" samt juridiske- og forsikringsmæssige forhold. Orienteringerne forestås af Veterancentret. Endvidere orienteres om Organisationen for Personlig Rådgivning og Kollegastøtte (OPRK) samt frivillige- og faglige organisationers støtte.
- Alle soldater undervises i brugen af "Operativ Stress Kontrol" (subjektiv visuel skala, der grafisk beskriver soldaters belastningsniveau under operative forhold.). Herudover gennemføres yderligere missionsforberedende uddannelse for chefer og fører af enheder. Uddannelsen skal medvirke til at styrke deres evne til ledelse af soldater under INTOPS, og bygger bl.a. videre på brugen af "Operativ Stress Kontrol" i et ledelsesperspektiv.

Tiltag under udsendelse

- Veterancentret gennemfører kontaktbesøg ved større enhedsbidrag i løbet af udsendelsen. Mindre bidrag og enkeltmandsmissioner støttes efter nærmere koordination med Veterancentret.
- Ved alvorlige hændelser kan Veterancentrets krisepsykologer sendes til missionsområdet.
- Hvis en soldat kommer hjem fra missionsområdet før tid, vil kontaktofficeren være til rådighed for veteranen og de pårørende. Kontaktofficeren kan bl.a. være behjælpelig med transport efter behov og kontakt til Forsvarets øvrige tilbud om støtte, samt almindelig rådgivning og opfølgning.
- Alle soldater, der bliver hjemsendt før tid, bliver kontaktet af Veterancentrets socialrådgivere med henblik på at afklare behov for støtte.

Tiltag efter udsendelse

- Veterancentrets psykologer gennemfører obligatoriske hjemkomstsamtaler med alle soldater, der har været udsendt. Samtalerne har til formål at afklare eventuelle behov for støtte. Enheder, der har været indsat i hårdt belastende missioner, gennemfører Akklimatiserings- og Reintegrationsforløb af ca. seks

ugers varighed, hvor veteranerne har mulighed for at bearbejde oplevelserne med ligestillede samt at vænne sig til overgangen til en tilværelse i Danmark igen. Veteranerne har endvidere mulighed for at afdække egne kompetencer og på baggrund af disse søge et civilt job, en uddannelse eller en stilling i Forsvaret, før enheden bliver opløst.

- Personel, der har været udsendt i hårdt belastende missioner, og som forlader Forsvaret i forlængelse af en udsendelse, bliver tilbudt et forløb, der supplerer det almindelige "Akklimerings- og Reintegrationsforløb" (se ovenfor). Det er et individuelt forløb på op til syv uger og kan fx foregå ved et arbejdsmarkedsuddannelsescenter (AMU-center).
- Tre måneder efter hjemkomst samles det personel, der har været indsat med enheder udenfor de hårdt belastende missioner, og som derfor ikke er omfattet af "Akklimerings- og Reintegrationsforløbene" med henblik på socialt samvær, information og opfølgning. Deltagelse er pligtig for tjenestegørende veteraner og frivillig for hjemsendte veteraner. Ved de sejlede enheder vil besætningerne blive samlet, når skibschefen skønner, at der er et behov.
- Syv måneder efter hjemkomst afholdes et tilsvarende arrangement for personel, der har gennemført "Akklimerings- og Reintegrationsforløbet" efter hårdt belastende missioner. Deltagelse er pligtig for tjenestegørende veteraner og frivillig for hjemsendte veteraner.
- Seks måneder efter hjemkomst udsendes spørgeskema til alle udsendte om oplevelser og reaktioner. Veterancentrets psykologer retter henvendelse til veteraner, der viser tegn på støttebehov (medmindre veteranen aktivt frabejder sig at blive kontaktet).
- Veteraner, der forlader Forsvaret, bliver kontaktet efter henholdsvis 2, 5 og 8 år. Hvis veteranen besvarer henvendelsen og giver udtryk for, at han/hun har behov for hjælp, vil den pågældende blive kontaktet af Veterancentret, der koordinerer tilgangen til Veterancentrets tilbud, herunder psykologstøtte.

GENERELLE STØTTETILBUD

- Veterancentret tilbyder psykologbistand til alle ansatte og tidligere ansatte, som under en international mission har været udsat for traumatiserende hændelser eller har problemer med at tilpasse sig igen efter en udsendelse. Der kan ligeledes ydes hjælp til evt. parforholdsproblemer, der er opstået som følge af udsendelse. Der er ingen "forældelsesfrist" for henvendelser på baggrund af oplevelser under en udsendelse.
- Veterancentrets psykologer kan kontaktes i daglig arbejdstid på Veterancentrets telefon 72 81 97 00. Veteraner kan efter en samtale med en af Veterancentrets psykologer blive tilbudt behandling ved én af Veterancentret lokale tjenestesteder, eller et forløb hos en netværkspsykolog i lokalområdet, hvor veteranen bor.
- Der kan både før, under og efter udsendelsen søges støtte, rådgivning og vejledning hos Veterancentrets socialrådgivere, beskæftigelsesrådgivere og opsøgende rådgivere der er placeret på lokale tjenestesteder.
- Veteraner og pårørende kan døgnet rundt, alle årets dage, komme i kontakt med en socialrådgiver via Veterancenterets døgntelefon (72 81 97 00). Inden for daglig arbejdstid kan man desuden komme i kontakt med en psykolog, en beskæftigelsesrådgiver, en opsøgende rådgiver, en specialiseret børnerådgiver eller henvises til en af Forsvarets læger ved Forsvarets Sanitetskommando. Uden for daglig arbejdstid, det vil sige i alle aften- og nattetimer, i weekender og på helligdage er døgntelefonen bemandet af en socialrådgiver. Her kan afdækkes, hvilke former for støtte der er behov for. Hvis der er behov for anden støtte vil socialrådgiveren formidle kontakt til rette instans i Forsvaret. Ved akut behov for støtte vil socialrådgiveren henvise eller formidle kontakt til den øvrige offentlige sektors akutberedskab (vagtlægeordning, skadestue, Den Sociale Døgnvagt, politi m.v.).
- Veterancentrets opsøgende rådgivere støtter særligt sårbare og hjemløse veteraner i at forbedre deres livssituation i et tæt samarbejde med kommunale, regionale og frivillige aktører. De opsøgende rådgivere har særligt fokus på veteraner, som ikke selv henvender sig for at modtage Veterancentrets tilbud.
- Både soldater og pårørende får udleveret en række forskellige pjecer, som informerer om Veterancentrets tilbud. Materialerne er alle at finde på Vete-

rancentrets hjemmeside www.veterancentret.dk under menupunktet "Publikationer".

- Veterancentrets psykologer arbejder med evidensbaserede metoder indenfor kognitiv adfærdsterapi og udvikler samt afprøver forskningsmæssigt nye metoder indenfor især traumebehandling.

TILTAG OVER FOR FAMILIER OG PÅRØRENDE

- De pårørende støttes af kontaktofficeren, som beskrevet under "Tiltag før, under og efter udsendelse".
- I forbindelse med udsendelse af enheder afholder tjenestestedet en række orienteringer om den forestående mission og de forhold, man som pårørende skal være opmærksom på. Blandt andet deltager Veterancentret med oplæg og informerer her om en række psykologiske, sociale, økonomiske og praktiske forhold, der kan klæde pårørende på til at håndtere et familiemedlems udsendelse. Desuden deltager Familienetværket samt Veteranstøtten ofte (frivillige foreninger, der arbejder til gavn for veteraner og pårørende). Disse orienteringer er forankret ved tjenestestedets kontaktofficer og omfatter som minimum:
 1. "Pårørendearrangement før udsendelse", som afholdes ca. to måneder før enheden udsendes. Her møder de pårørende tjenestestedets kontaktofficer, som giver en orientering om kontaktofficerens rolle. Ved dette arrangement orienteres de pårørende endvidere om mulige psykiske reaktioner, støttemuligheder, familienetværket og kontaktmuligheder. Forsvarets psykologer har udarbejdet pjecerne "Når du sendes ud" og "Mens I er væk fra hinanden", som uddeles under arrangementet, ligesom børnefamilier også får børnebogen "Min far er soldat". En del andre skriftlige materialer vil være til rådighed, herunder et særligt informationsmateriale om børn og unge til udsendte, møntet på børn, unge og deres omgangskreds. Det drejer sig om hæfterne "De unge i baglandet", "Børnene i baglandet" og "Professionel i baglandet", der også er udviklet af Forsvarets psykologer. Endvidere har Forsvaret udgivet scrap- og opgavebogen "Missionen går til...", hvor familien gennem arbejdet med bogen kan få ideer til, hvordan de kan hjælpe og støtte hinanden i forhold til udsendelsen. Materialerne findes alle på Veterancenterets hjemmeside www.veterancentret.dk under menupunktet "Publikationer".
 2. I de tilfælde hvor der afholdes en udsendelsesparade, inviteres de pårørende til overværelse af paraden.
 3. "Midtvejsarrangement for pårørende", som afholdes midtvejs i udsendelsesforløbet. Under dette arrangement vil der normalt være deltagelse af en repræsentant for den udsendte enhed. Ved udsendelser af kortere varighed end 6 måneder, afholdes dette arrangement normalt ikke.
 4. "Pårørendearrangement i forbindelse med hjemkomst", som afholdes umiddelbart før eller i forbindelse med, at enheden kommer hjem.

5. Hjemkomst til lufthavn/havn, hvor en repræsentant fra Forsvaret byder velkommen hjem.
 6. I de tilfælde, hvor der afholdes en hjemkomstparade, inviteres de pårørende til at overvære paraden.
- Soldater, der udsendes som enkeltpersoner (fx i regi af FN), følger et særligt hjemkomstprogram på lige fod med soldater, der udsendes med enheder. Programmet er fleksibelt og tilbydes også i meget individualiseret form. Samme forhold gør sig gældende for personel, der ikke udsendes samtidig med den øvrige styrke. Ovennævnte arrangementer for pårørende kan i visse tilfælde bortfalde for dette personel, men kontaktofficeren på tjenestestedet tilsikrer i hvert enkelt tilfælde, at de pårørende er orienteret om Forsvarets tilbud.
 - De pårørende kan, ud over at anvende den tilknyttede kontaktofficer, finde relevant information om alle Forsvarets tilbud om rådgivning og støtte samt diverse pjecer og foldere på Veterancentrets hjemmeside (www.veterancentret.dk). Udenfor daglig arbejdstid kan de pårørende via Veterancentrets døgntelefon (72 81 97 00) komme i kontakt med en socialrådgiver, der kan hjælpe med råd og vejledning og evt. guide den pågældende videre til et af Veterancentrets øvrige støttetilbud. Familien kan fx støttes med familiesamtaler, socialrådgiverbistand eller psykologhjælp fra Veterancentret (bl.a. via www.veterancentret.dk).
 - Når veteranen er kommet hjem, kan han/hun eller dennes pårørende til enhver tid rette henvendelse til tjenestestedets kontaktofficer, hvis der måtte være behov for yderligere støtte.

Familieenheden

Veterancentrets Familieenhed tilbyder råd og vejledning, i forbindelse med familiemæssige spørgsmål, rettet mod pårørende til soldater og veteraner. Udover den direkte rådgivning fra specialiserede børnerådgivere hos Familieenheden er følgende en del af enhedens opgaveløsning:

- Initiativer til støtte for veteraner og deres partnere, fx såkaldte PREP-kurser til fastholdelse og udvikling af indbyrdes relationer mellem den udsendte og partneren.
- Familiestøtte med fokus på børn fx via samtalegrupper for børn og unge af veteraner med belastningsreaktioner.

- Samtaleforløb af støttende karakter til børn, unge, voksne, både veteraner og partnere til veteraner, hvor problematikken omhandler børn eller familier.
- Råd og vejledning vedrørende veteraners børn, unge og familier, samt brobygning til det etablerede system.
- Formidling af viden til institutioner/skoler om, hvordan det kan opleves at være barn eller ung i familier med veteraner med belastningsreaktioner.

Gennem dialog med og henvisning til relevante samarbejdspartnere, herunder de frivillige organisationer, styrker Veterancentret indsatsen for veteranernes pårørende og børn gennem initiativer som fx:

- Børne- og ungecamp for børn og unge af veteraner hvor en målsætning er, at give dem en pause fra hverdagen, samvær i trygge rammer og netværksdannelse.
- Forældrecamps for forældre med veteranbaggrund, hvor et af formålene er at arbejde med håndtering af de problematikker, som kan opstå i en familie med belastninger.
- Økonomisk støtte til Familienetværket, som deltager i pårørendearrangementer under kontaktofficersordningen og ligeledes støtter ind i Veterancentrets samtalegrupper.
- Indsatsen for pårørende og børn undersøges løbende, herunder veteranfamiliers behov og efterspurgt støtte. Undersøgelsen skal afdække familiernes trivsel og bruges til at forbedre indsatsen overfor de udsendte soldater, veteranerne og deres familier.

ANERKENDELSE

- Der er etableret et Monument over Danmarks Internationale Indsats efter 1948 i respekt for de mange, der har været udsendt til konflikt- og katastrofeområder, for dem der er udsendt nu og for dem, der er omkommet. Monumentet er udført af kunstner Finn Reinbothe og er placeret på Prinsessens Bastion i Kastellet. Monumentet blev indviet af Hendes Majestæt Dronningen den 5. september 2011 i forbindelse med flagdagen for Danmarks udsendte. Et informationscenter i tilknytning til monumentet åbnede den 22. juni 2020. Informationscenteret formidler historien bag monumentet og de internationale mange missioner, Danmark har deltaget i siden 1948. Informationscenteret er beliggende i Kommandantgården i Kastellet i umiddelbar nærhed af Monumentet. Informationscenteret er åbent for offentligheden og har gratis adgang.
- Siden regeringens indførelse af Flagdagen, den 5. september 2009, har man officielt anerkendt Danmarks udsendte. Flagdagen bliver officielt højtideligholdt på Kastellet og i Holmens kirke. På Kastellet gennemføres der en mindehøjtidelighed og kranselægning, hvor der blandt andet er deltagelse af pårørende til faldne veteraner, Kongehuset, regeringen, medlemmer af Folketinget, Forsvarets ledelse m.fl. Herudover, deltager en værnssfælles parade styrke, inkl. Hjemmeværnet, Politiet, Beredskabsstyrelsen, Veterancentret samt veteraner fra Danmarks Veteraner. I Holmens kirke afholdes der minddegudstjeneste for de pårørende til faldne veteraner og særligt inviterede. Efterfølgende gennemføres der parade på Christiansborgs Slotsplads. Afslutningsvis afholder Folketinget en reception for årets udsendte.
- I 2010 blev der indført en national medalje for International Tjeneste, og i 2015 blev anerkendelsen udvidet med indførelse af Medalje for International Tjeneste 1948-2009. Som en del af veteranpolitikken af 2010 blev anerkendelsen af psykiske skader ligestillet med fysiske skader ved dekorering med Forsvarets Medalje for Sårede i Tjenesten.
- Tildeling af medaljer med tilbagevirkende kraft for tjeneste i international mission før 2010.
- Øget støtte til den frivillige indsats.
- Støtte til Informationscenteret i tilknytning til Monumentet over Danmarks Internationale Indsats efter 1948.

- Forsvarsministeriets Personalestyrelse har siden 2011 udsendt veterankort til nuværende og tidligere ansatte, der har været udsendt i perioden 1992 og frem. Formålet med veterankortet er, at nuværende og tidligere ansatte medarbejdere under Forsvarsministeriet fysisk kan dokumentere, at de har været udsendt i international mission for Danmark. Veterankortet kan også anvendes som identifikation ved kontakt med andre myndigheder og aktører på veteranområde.
- Forsvarsministeriets koncern har en aftale med den private virksomhed Visma Logbuy, der tilbyder en ordning, hvor virksomheder, herunder offentlige myndigheder, kan tilmelde sig og opnå rabatter hos private erhvervsdrivende. Ordningen var oprindeligt kun gældende for ansatte inden for Forsvarsministeriets område, men blev i 2014 udvidet til, at også ikke-ansatte veteraner har adgang til ordningen.

ØKONOMISK TRYGHED

- Ved hjemkomsten orienteres om job- og uddannelsesmuligheder i tilknytning til Akklimatiserings- og Reintegrationsforløbet.
- Hvis den ansatte får fysiske eller psykiske skader og midlertidigt rammes af nedsat arbejdsevne, vil Forsvaret gøre en indsats for at placere den enkelte i en relevant stilling, som den ansatte kan varetage.
- Hvis den ansatte under udsendelse får varige fysiske eller psykiske skader, der forhindrer ny udsendelse, tilbyder Forsvaret beskæftigelsesrettet rehabilitering, herunder fx behandling, omskoling, efteruddannelse og/eller virksomhedspraktik.
- Veteraner er som øvrige ansatte i Forsvaret omfattet af Arbejdsskadesikringsloven. De vil således være omfattet ved tilskadekomst og dødsfald, der sker under arbejdet eller de forhold, arbejdet foregår under. Efter Arbejdsskadesikringsloven kan man være berettiget til bl.a. godtgørelse for varigt mén (2020 sats: 100 % = kr. 918.000,00), erstatning for erhvervsevnetab, dækning af udgifter til behandling og hjælpemidler, overgangsbeløb til ægtefælle/samlever (2020 sats: kr. 173.000,00) og erstatning for tab af forsørger. Kommer en veteran til skade, skal vedkommende derfor straks orientere sin arbejdsmiljøgruppe, således der kan oprettes en anmeldelse af skaden som en arbejdsskade.
- Veteraner kan udover Arbejdsskadesikringsloven være omfattet af Forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning i henhold til Personellovens § 11a. Ordningen gælder for både tilskadekomst og dødsfald under udsendelse i internationale operationer (INTOPS) til krigs- og risikoområder. Man kan være berettiget til godtgørelse for varigt mén (2020 sats: 100 % = kr. 4.461.439,00), erstatning for tab af forsørger (2020 sats: kr. 2.975.042,00) og erstatning til boet efter en person, der ikke var forsørger (2020 sats: kr. 1.485.375,00).. Erstatningssatserne for dødsfald og tilskadekomst under eller som følge af den udsendtes tjeneste under INTOPS i krigs- og risikoområder gælder også i fritiden og ved naturlig død.
- Såfremt veteranen er omfattet af Personellovens § 11a, kan denne være berettiget til en supplerende løbende ydelse fra Forsvaret i henhold til Personellovens § 11b, således at overenskomstansatte i pensionsmæssig henseende bliver sidestillet med en tjenestemand i en tilsvarende situation og med til-

svarende tjenesteforløb. Veteranen kan ikke være omfattet, hvis vedkommende på skadestidspunktet var tjenestemand eller omfattet af civilarbejderloven, fortsat er ansat i Forsvaret på almindelige vilkår, eller hvis erhvervs-evnetabet som følge af arbejdsskaden er fastsat til under 15 procent. Hvis veteranen er berettiget til løbende ydelse efter aktstykke 425, er vedkommendes børn berettiget til børnepensionstillæg frem til det 21. år. Ved dødsfald som følge af arbejdsskaden kan veteranens ægtefælle og børn være berettiget til hhv. ægtefælle- og børnepension.

- Såfremt veteranen er omfattet af Personellovens § 11a, kan denne også være omfattet af Personellovens 11 c vedrørende Forsvarets særlige godtgørelse for svie og smerte. Hvis en veteran som følge af en skade under udsendelse i INTOPS efterfølgende har været eller fortsat er sygemeldt fra sit arbejde, kan vedkommende være berettiget til en godtgørelse på kr. 210,00 (2020 sats) pr. sygedag frem til den dag, hvor Arbejdsmarkedets Erhvervssikring træffer afgørelse om veteranens varige méngrad. Beløbet for kulancemæssig godtgørelse for svie og smerte kan dog ikke overstige maksimumsbeløbet på kr. 80.000,00 (2020 sats). En veteran kan i særlige tilfælde være berettiget til en skønsmæssigt fastsat godtgørelse for svie og smerte.
- Veteraner, som har været udsendt på en FN-ledet mission og som følge af denne udsendelse har pådraget sig en psykisk skade, kan være berettiget til en yderligere erstatning fra FN. Denne erstatning beregnes på baggrund af den méngrad, som FN vurderer, at veteranen har pådraget sig som følge af udsendelsen. Der gøres opmærksom på, at personkredsen for erstatningsordningen begrænser sig til veteraner, der har været udsendt på FN-ledede missioner som f.eks. UNAMI, UNIFIL, UNPROFOR, UNFICYP, UNPREDEP.
- Statsansatte på tjenesterejse i udlandet er omfattet af statens tjenesterejseforsikring. Forsikringen dækker sygdom og hjemtransport, lægelig fejlbehandling op til kr. 500.000,00, sygeledsagelse/tilkaldelse, rejseafbrydelse, bagageforsinkelse kr. 3.000,00, tyveri, brand og røveri af bagage kr. 15.000,00, dog kr. 30.000,00 hvis rejsen er over 3 måneder af varighed, privatansvar i udlandet for personskade kr. 5.000.000,00, for tingskade kr. 2.000.000,00 og global juridisk assistance kr. 75.000,00 for retshjælp og sikkerhedsstillelse kr. 100.000,00.
- Såfremt tjenesterejseforsikringen ikke erstatter et tab eller en beskadigelse af personlige ejendele sket under udsendelse i INTOPS, kan der eventuelt ydes kulancemæssig godtgørelse for tabet/beskadigelsen i henhold til Perso-

nellovens § 11d, som dækker personlige ejendele, der mistes eller beskadiges som følge af tilstedeværelse i områder under krig eller krigslignende forhold. Godtgørelse vil kunne ydes for nødvendige personlige ejendele, der ikke er særligt kostbare genstande, medmindre tabet eller beskadigelsen skyldes væsentlig grad af egen skyld. Der kan kun ydes godtgørelse med beløb svarende til de beløbsgrænser, der er fastsat i den almindelige tjenesterejseforsikring.

- Udsendte, der bliver repatrieret før planlagt hjemrotation som følge af sygdom eller tilskadekomst forårsaget af tjenesten, kan efter en individuel afgørelse bibeholde flere af de ydelser, der gives i forbindelse med udsendelse i en international operation, frem til den planlagte dato for hjemrotation. Det skal understreges, at der i hver enkelt sag om repatriering foretages en individuel og konkret vurdering af forholdene.

KOORDINATION AF INDSATSEN

- Veterancentret og den udsendelsesansvarlige myndighed sørger for, at støtten til udsendte soldater, veteraner og deres pårørende koordineres bedst muligt.
- De frivillige og faglige organisationers indsats støttes og koordineres gennem Veteransekretariatet ved Veterancentret. Flere af de frivillige organisationer støttes økonomisk.
- Forsvaret yder gennem tjenestestedets kontaktofficer den ansatte og de nærmeste pårørende størst mulig hjælp ved tilskadekomst i tjenesten. Kontaktofficeren koordinerer indledningsvis Forsvarets støtte til tilskadekomne og sårede veteraner samt deres pårørende, ligesom kontaktofficeren vil blive tilknyttet de nærmeste pårørende, hvis en soldat omkommer under international tjeneste.
- Hvis en veteran såres eller kommer alvorligt til skade med alvorlige mén til følge, koordineres den beskæftigelsesrettede indsats overfor den tilskadekomne veteran af Veterancentrets beskæftigelsesrådgivere. Indsatsen har til formål at sikre den varigt skadede medarbejder de bedst mulige vilkår for at kunne leve et fuldgældigt liv, på trods af sin funktionsnedsættelse, herunder omstille tilskadekomne veteraner fra hidtidig jobfunktion til ny jobfunktion i eller uden for Forsvaret.
- Veterancentrets opsøgende rådgivere har særligt fokus på det kommunale samarbejde på alle niveauer. Kommunerne tilbydes sparring og rådgivning i forhold til udfærdigelse af veteranpolitikker og samarbejdsaftaler. Der tilbydes undervisning af kommunale medarbejdere i veteraners særlige forhold, ligesom kommunerne bistås med rådgivning og støtte i konkret sagsbehandling.
- Tilskadekomne og sårede veteraner behandles medicinsk i det offentlige sygehusvæsen. Rigshospitalet er det primære modtagesygehus, da Forsvaret har ønsket at oparbejde en høj grad af rutine og ekspertise ved modtagelse og behandling af syge og sårede. Ved behandling i det offentlige sygehusvæsen vil kontaktofficeren og den fra Forsvaret tilknyttede kontaktlæge være til stede og samtidigt sørge for, at nærmeste pårørende er til stede, når veteranen ankommer fra missionsområdet (hvis ønsket). Kontaktofficeren vil herefter støtte veteranen og de nærmeste pårørende efter behov og inddrage re-

levante samarbejdspartnere fra det øvrige forsvar (fx kontaktlæge og Veterancentret).

- Forsvarets Sanitetskommando bidrager løbende til indsatser, hvor muligheder for fremtidig ansættelse vurderes, i samarbejde med Forsvarskommandoen, Forsvarsministeriets Personalestyrelse og Veterancentret.

Brobyggerfunktion

Veterancentret oprettede på baggrund af initiativerne bag Servicetjekket 2016 i 2017 en brobyggerfunktion for at sikre en hurtig forbindelse mellem Veterancentrets beredskab og en efterfølgende sammenhængende tværfaglig og tværsektoriel indsats med inddragelse af familie og netværk af veteraner og frivillige. Brobyggerfunktionen kvalificerer og styrker samarbejdet mellem de offentlige og frivillige aktører, blandt andet i forbindelse med veteraners overgange til og fra psykiatrien. Endvidere medvirker brobyggerne til behandling af akutte og komplekse personsager, når der er behov for sparring eller særlig støtte i indsatsen for udsatte veteraner.

FORSKNING

Veterancentrets forskningsprojekter tager afsæt i soldaters og deres pårørendes vilkår før, under og efter udsendelse i internationale operationer med det formål at generere viden, der kan komme målgruppen og Forsvaret til gode. Sidstnævnte betyder, at der både er fokus på den mentale og fysiske del samt, hvordan tjenestegørende veteraner kan blive endnu bedre til at præstere. Veterancentrets forskning spænder vidt og er funderet i samarbejde både nationalt og internationalt. Veterancentrets forskningsprojekter består af bl.a.:

- Robusthedsprogram, der har til hensigt at styrke soldaters mentale robusthed før udsendelse til international mission.
- Arbejdsmiljøets betydning i INTOPS med fokus på oplevelsen af organisatorisk retfærdighed.
- Maskinlæring, som ved udvikling af algoritmer kan give tidlig identifikation af sårbare veteraner, forudsige individuelle forskelle i reaktioner på belastninger under udsendelse, give forståelse for hvordan biologi og fysiologi forandres ved traumereaktioner, finde risikoindikatorer der kan understøtte udvælgelse af soldater til udsendelse.
- Epidemiologisk forskning og datagenerering med henblik på opnåelse af større viden om, hvorfor nogle soldater bliver syge når andre tilsvarende personer i befolkningen ikke bliver det.
- Trivsel blandt veteraners børn og pårørende
- Projekt vedr. psykosocial funktion blandt veteranfamilier der er påvirket af PTSD, som skal forbedre og tilrettelægge indsatser med henblik på at øge trivsel hos udsatte veteranfamilier
- Karakterisering af symptomprofiler blandt behandlingssøgende veteraner med henblik på mere individuelt tilpasset behandling af psykiske traumer og belastningsreaktioner
- Udvikling og evaluering af nyt modulopbygget behandlingsprogram til veteraner med kompleks-PTSD
- Afprøvning og evaluering af: Virtual reality eksponeringsterapi til veteraner med PTSD; kropsterapi til veteraner med PTSD
- EEG-baseret neurofeedback til forandring af hjernens reaktioner ved påvirkninger
- Udvikling af IT løsninger, herunder en APP, der har til formål at støtte veteraner i psykologbehandling

UNDERSTØTTELSE AF FRIVILLIG INDSATS GENNEM FORSVARSMINISTERIETS RAMME

- "Veteranstøtten" i regi af den danske internationale veteranorganisation "Danmarks Veteraner" muliggør, at veteranerne kan tale med ligesindede via telefon, e-mail og samvær i øvrigt.
- KFUMs Soldatermission yder støtte overfor veteraner og pårørende med uformelle mødesteder på de eksisterende soldaterhjem samt midlertidig ophold støtte til veteraner og pårørende med udfordringer på de etablerede Soldaterrekreationer i Høvelte, Fredericia, Varde, Holstebro og Aalborg samt Veteranbo i Høvelte.
- KFUMs Soldatermission opstiller og udsender soldaterhjem til missionsområder i tæt samarbejde med Forsvarskommandoen, med henblik på at støtte velfærdstjenesten.
- Veteraner og pårørende kan mødes under uformelle former og vilkår på veteranhjem i København, Fredericia, Aalborg, Aarhus og Odense, for derigennem at styrke sammenhold og kammeratskab. Veteranhjemmene er organiseret under Fonden Danske Veteranhjem og er døgnbemandet af frivillige hjælpere, der også er uddannet i at reagere, hvis nogle af veteranerne har brug for hjælp – dette indebærer primært henvisning til det etablerede støtte- og behandlingssystem. Der er endvidere mulighed for overnatning i kortere perioder.
- Kontaktinformation til øvrige frivillige organisationer, der støtter veteraner og pårørende på forskellig vis, kan findes på www.veterancentret.dk under menupunktet "Samarbejdspartnere" og herunder "Veteranaktører".

Veteranpuljen

Partierne bag forsvarsforliget 2010-2014 oprettede en pulje på 8 mio. kr., som efter forligskredsens nærmere bestemmelse kunne benyttes til at understøtte initiativer på veteranområdet. Den første ansøgningsrunde blev gennemført i 2010. Ansøgningerne blev ved den lejlighed alle afgjort af forligskredsen. Siden har forligskredsen bemyndiget Veterancentret til at træffe afgørelse vedr. ansøgninger på beløb op til 250.000 kr.

Ved forsvarsforliget 2013-2017 blev der etableret en pulje på 10 mio. kr. til støtte af initiativer på veteranområdet. Puljen dækkede hele forligningsperioden, og

der kunne ansøges om midler to gange om året, mod tidligere en gang om året. Det skete bl.a. ud fra ønsket om at kunne tilgodese projekter i relation til flagdagen.

Siden 2018 er puljen konverteret til en årlig 2 mio. kr. ansøgningspulje, hvor der kan søges om midler under et skiftende tema. Ansøgninger, der gennemføres i samarbejde mellem flere aktører på veteranområdet, prioriteres. Siden efteråret 2020 har puljen haft navnet "Veteranpuljen".

Puljens midler kan søges:

- Til dækning af udgifter i forbindelse med initiativer, der har til formål bredt at anerkende veteraner i forbindelse med hjemkomstparader, mindehøjtideligheder, flagdag og lignende.
- Til initiativer af forebyggende, støttende eller informerende karakter over for nuværende som kommende veteraner samt deres pårørende, der understøtter veteranpolitikens formål og bidrager til at styrke indsatsen på veteranområdet.
- Til initiativer, der anerkender Hjemmeværnets og Beredskabsstyrelsens indsats i internationale operationer.

Det er muligt at søge midler fra puljen ved en årlig ansøgningsrunde.

Ferielejrpuljen

Hvert år fordeler Veterancentret en pulje på ca. kr. 500.000 på vegne af Forsvarsministeriet til støtte for ferielejre. Ferielejrpuljen støtter aktiviteter, hvor familien finder sammen på nye måder og skaber nye relationer til andre familier med veteraner. Puljens midler kan bruges til at dække udgifter i den forbindelse.

Fordelingen sker efter ansøgning og tildeles med hjemmel i finanslovens § 12. Det fremgår af Veterancentrets bestemmelse om forvaltning af ferielejrpuljen, at puljens midler skal anvendes til støtte for afholdelse af ferielejre for veteraner og deres pårørende og unge. Ferielejrpuljen blev oprettet som initiativ på baggrund af 2014 aftalen om styrkelse af veteranindsatsen.

Danmarks veteranpolitik af 2010

Den 13. oktober 2010 blev den første veteranpolitik offentliggjort. Veteranpolitikken indeholdt blandt andet 19 nye initiativer, som sidenhen er blevet implementeret og i drift (beskrevet i det foregående). Veteranpolitikken blev evalueret af en tværministeriel arbejdsgruppe medio 2013 og initiativerne tilpasset.

Servicetjekket af veteranindsatsen 2016

På baggrund af regeringsgrundlaget, juni 2015, blev der gennemført et gennemgribende servicetjek af veteranindsatsen bl.a. med henblik på at nå veteraner, der ikke nås af de allerede eksisterende tilbud, herunder sikre en bedre sammenhæng og en større vidensdeling på veteranområdet. Servicetjekket medførte en ny og mere rammesættende veteranpolitik af september 2016.

Danmarks veteranpolitik af 2016

Danmarks veteranpolitik af 2016 udsprang af det servicetjek af veteranindsatsen, som er beskrevet ovenfor. Veteranpolitikken angiver de generelle principper og de overordnede målsætninger for anerkendelse og støtte til veteraner og deres pårørende. Politikken skaber rammerne for de konkrete initiativer på veteranområdet. Resultaterne af indsatsen vurderes kontinuerligt for at sikre, at den fornødne effekt opnås. Danmarks veteranpolitik af 2016 erstatter veteranpolitikken af 2010.

Evalueringen af den samlede veteranindsats 2019-2020

Veterancentret gennemførte i 2019-2020 en omfattende evaluering af den danske veteranindsats med bidrag fra mere end 230 aktører på veteranområdet. Evalueringen havde fokus på fem områder; den beskæftigelsesrettede indsats for de mest udsatte veteraner, rehabilitering af de mest udsatte veteraner, pårørende og børn, herunder særligt børn af udsatte veteraner, forebyggelse af psykiske efterreaktioner samt anerkendelse.

Styrkelse af Forsvarets veteranindsats 2020

På baggrund af ovennævnte evaluerings resultater blev partierne i forsvarsforligskredsen enige om at udmønte 50 mio. kroner i den resterende forligsperiode i årene 2021 til 2023 til en markant styrkelse af veteranindsatsen.